

בסיעתא דשמיא

שמייעוורים בכומדות וחסידות

שנאמרו בבית המדרש "בית אהרן"
רחוב הרב ברים 5 ביתר עילית

הרב שמעון שפיצר שליט"א

בוחה של תקיעת שופר לעורר את הנקודה הפנימית

ניתן לשמוע בקו ישיר 0732951337

www.kolhalashon.com

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון**

03-6171111

**להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון
www.kolhalashon.com**

כוחה של תקיעת שופר לעורר את הנקודה הפנימית

התחברות אל המצוות על-ידי המוח

מעבודת חיי האדם היא ללמוד להתחבר אל המצוות שהוא מקיים ולהתרגל לעשותן עם כל החיות וההתלהבות. והנה המציאות היא שהמשיג את טעמי המצוות או אפילו רק הבנה מסוימת בטעמי המצוות, מיד הוא מתחבר אליהן יותר. ואין סיבת הדבר רק מפני שהשגת טעמי המצוות מעוררות את הרגשת האדם, אלא מפני שההתחברות החזקה ביותר נוצרת על-ידי המוח. וכמו שכתב בן הרה"ק בעל התניא זיע"א, שכאשר האדם מבין טעמו של דבר, הוא מתחבר אל אותו דבר באופן שאין שום דבר החוצץ ביניהם, עד שהוא ואותו דבר מתאחדים ממש.

נמצאנו למדים שנוכל לזכות לשלמות במצוותינו על-ידי שנלמד את טעמיהן, כי אז נוכל לחשוב עליהם בשעת קיום המצוות, וממילא תתאחד נשמותינו עם המצוות ונתקרב על ידי כך אל השי"ת.

התחברות המוח בלי ידיעת פרטי הטעמים

והנה לפי זה היה נראה לומר שהמקיים מצוה המוגדרת כחוק, כגון מצות פרה אדומה, הגם שהוא מפיק את התועלת שבקיום מצוה כזו דווקא, הוא מפסיד אותה מעלה שיש בקיום מצוה עם ידיעת טעמה. אולם האמת היא שאין הדבר כן, כי לו ישכיל האדם לקיים מצוה שהיא חוקה בגישה הנכונה, ירוויח את שתי המעלות, הן מעלתו של קיום מצוה עם ידיעת טעמה, והן מעלתה של קיום מצוה מחמת גזירת שמים.

והיינו מפני שחיבור המוח עם המצוה אינו מוכרח להיעשות דווקא על-ידי ידיעת טעמיה, אלא עיקר הדבר הוא שהמוח יהיה כל כולו שקוע בתוך המצוה. ואמנם חז"ל גילו לנו טעמיהן של המצוות, מפני שידעו שידיעת טעמיהן היא כלי חשוב אשר בכוחו לעזור ולסייע למוח האדם להתחבר אל המצוות, אבל אם יעלה בידי האדם להתקשר יפה אל המצוה הגם שלא יידע את טעמיה, אלא מפני שהקב"ה צוה לו עליה, בוודאי יתחבר אל המצוה כאילו היה יודע את טעמיה, ולפעמים אף יותר מכפי שהיה מתחבר אליה אילו היה יודע את טעמיה.

הבנה עמוקה כיצד

ונבאר זאת על-פי משל ודוגמא: כל מי שלמד בישיבה קטנה אשר צביונה נראית כצביון הישיבות בנות ימינו, בוודאי יצא לו לראות בחור שחוזר

בפיו על כל מה שלמדו בשיעור ובעיקר את תורתם של ראשי הישיבות האחרונים, אך ברור הוא לכל שהבחור אינו מבין מה הוא אומר (ושמא אינו מסוגל אפילו להבין מה הוא אומר, כי סגנון זה עדיין אינו לפי מידותיו), וכל מה שהוא אומר אינו אלא מן השפה ולחוץ.

ומצד שני ראינו בוודאי בחור או ילד שחזר על גמרא רש"י לבד בלי שום ציצים ופרחים, אך כשיאר את השקלא וטריא היה בזה מתיקות נפלאה, ממש נפשנו יצאה בדברו מרוב מתיקות ובהירות הסוגיא. ראינו בחוש כי יש לו הבנה עמוקה וברורה בלימודו הגם שאינו מעטר אותו במראי מקומות שונים.

הא לנו שהבנת הדבר אינה שייכת כלל לכמות הידיעות וההוספות, אלא פירושה חיבור חזק של מוח האדם אל אותו דבר אשר מתבטא בתפיסת גוף הדבר כמו שהוא וחקיקת ציורה בנפש הלומד. להיפך, מאז שתפס האדם את גוף הדבר, ייאמר עליו כל המוסיף גורע. אמנם כן, לאחר שכבר תפס אותו, יוכל להוסיף בכמות ולתפוס גם אותם במוחו, אבל לגבי הבנת עצם הדבר, אין כל התוספות מעילות אלא מזיקות.

לצערנו השתבש היום פירוש המושג 'הבנה עמוקה', עד שרבים סבורים שפירושו פלפול עמוק מי ימצאנו, וכבר יהיו רבים שכאשר יפתחו ויאמרו: "הבה ואומר לכם הבנה עמוקה בסוגיין", ברור יהיה לכולנו שאף אחד לא יצליח לירד לסוף דעתו ושמא אף הוא עצמו לא יירד לסוף דעתו. פירושו האמיתי של המושג 'הבנה עמוקה' הוא לחפור עמוק בתוך הפשטות כפי שחופרים באר מים חיים, כאשר על ידי כן נחרשים תלמים בלב הלומד עצמו מתוך התחברות לאותה פשטות.

הזהירות שלא תהא חכמתו מרובה ממעשיו

מעתה נבין גם לענין ההתחברות אל המצוה, שהגם שברוב הפעמים תועיל ידיעת טעמי המצוה להתחבר אליה, יתכן גם שלא די שלא תועיל, אף תזיק, כי ברצות האדם להרגיש מחובר אל המצוה, ילך וילמד את טעמיה ורמזיה כפי שהם מופיעים בזה"ק ובכתבי האריז"ל, וידמה לו שהוא מתחבר באמצעותם על המצוה, ולמען האמת לא יתחבר אל המצוה במוחו אלא יתרחק ממנה, מפני שיהיה עסוק באותם רמזים אשר אינם הולמים כלל את מידותיו וחוזר עליהם כקוף.

וזו אחת הסיבות שבגללה נזהרו הצדיקים כל-כך בשעת קיום המצוה שלא תהא חכמתו מרובה ממעשיו, כי בשעת קיום המצוה צריך האדם לעשות

כל מה שביכלתו להתחבר אל המצוה וכך תשפיע עליה המצוה להגן עליו מהחטאים, ואם תהיה חכמתו מרובה, יהיה שרוי בסכנה גדולה, כי מרוב חכמה יהיה עסוק בכל מה שמסביב, ואת עצמות הדבר לא יתפוס במוחו.

הדבר נראה בחוש גם בענין חכמות העולם, כאשר רואים לעתים אדם אחד מדבר בענין חכמה מסוימת בלי הפסק והדבר ברור לכל כשמש בצהריים שאינו מבין כלום באותה חכמה, ודווקא בגלל שאינו מבין, הוא מרבה לדבר כל-כך. וכעין זה אפשר לראות בקרב התלמידים בישיבה קטנה כשעונים על שאלות בכתב, שמי שאין התשובה נהירה לו, כותב שורות ארוכות של גיבובי מילים כאשר תקוותו בלבו שמבין השורות תימצא התשובה הנכונה. מה שאין כן מי שהתשובה נהירה לו, שעונה את התשובה במלואה על-ידי שלוש מילים בלבד.

כך רצו הצדיקים שכאשר נקיים את המצוות, נבין היטב את גוף המצוה מבלי ללכת סחור סחור, כי אז נתחבר אל המצוה היטב, וכשנהיה מחוברים אל המצוה ממילא נשיג טעמים נוספים על-ידי הבנת דבר מתוך דבר.

ידיעת הטעם הפשוט מספקת

עד כאן ההקדמה, וכעת נבוא אל תקיעת שופר: הנה תקיעת שופר היא מהמצוות שקשה בהן להתחבר אל הפשטות, ואשר על כן אנו רואים כל אימת שבאים לעסוק בטעמיה, שמיד מתחילים לדבר על דברים נשגבים, כגון על ענין ההעברה מכסא של דין לכסא של רחמים, בשונה ממצות אחרות, כגון מצות כיבוד אב ואם ודומיה, שהן מצוות שכליות וקל מאוד להתחבר לפשטותן.

אכן האמת היא שגם אותן מצוות שקשה לנו להתחבר אל פשטותן, מהווים כלי ולבוש להתחבר על ידם אל הדברים הפשטניים ביותר. ונבאר: הנה ידוע שתרי"ג המצוות אינן נפרדות זו מזו באופן שכל אחת יש לה טעם אחר המיוחד רק לה, שהרי כך אנו רואים שכל המצוות תלויות זו בזו, וכולן תכליתן אחת, לקרב את האדם לאביו שבשמים. ומעתה כל שיאמר האדם לעצמו בשעת קיום המצוה: "אינני מכיר אמנם את טעמי המצוה, אבל דבר אחד מבין אני איך מתקרבים על ידה אל השי"ת", הרי יתחבר אל המצוה בעצם כוונה זו.

דוגמא לדבר: התורה העידה על מצות פרה ארומה שהיא חוקה בלא טעם, והקשו כולם שהרי רש"י הביא טעם יפה למצוה זו, משל לבן שפחה שטינף

פלטין של מלך, אמרו – תבוא אמו ותקנח הצואה, כך תבוא פרה ותכפר על העגל, ומדוע אפוא נקראת מצוה זו חוקה. ותירצו שהגם שיש טעם לעצם המצוה, ישנם פרטים במצוה זו שהם בבחינת חוקה, וכגון מה שהפרה מטהרת טמאים ומטמאה טהורים.

ובכן, הגענו עצמכם: אם יקיים האדם מצות פרה אדומה, וכי יחסר לו בהתחברותו למצוה זו בגלל שאינו יודע למה הפרה מטהרת טמאים ומטמאה טהורים! הלא פשוט וברור שכל שיידע טעם גוף המצוה, אע"פ שלא יידע טעם כל הפרטים, לא יחסר לו מאומה מחמת כן בהתחברותו אל המצוה.

הוא הדבר כשאנו באים לקיים כל מצוה ממצוות התורה, כגון תקיעת שופר וד' מינים, נדע ראשון לכל שטעמה פשוט מאוד, והוא מה שגורם לנו להתחבר על ידה אל השי"ת. יתכן אמנם שאין אנו מבינים למה תוקעים בשופר דווקא ולמה באופן זה דווקא ולמה מאה תקיעות דווקא, אבל את הלב אנו מבינים והלב הוא איך להתקשר על ידה אל השי"ת.

ואם יאמר לך אדם שטעמי תקיעת שופר גבוהים ונשגבים ורק כשתגדל תוכל להבינם, תבין מזה שלא זכה להבין את לב המצוה. וידמה למי שעונה על שאלה פשוטה ששואלים הלומדים, שהיא קושיא עצומה ויש עליה קצות ונתיבות וכו', שתשובתו מוכחת עליו שלא למד את המשך דברי הגמרא, כי אם היה לומד, היה יודע שהתשובה פשוטה ביותר.

עורו ישינים משנתכם

והנה האופן שתקיעת שופר גורמת לו לאדם להתקרב אל השי"ת, הלא היא כתובה על ספר משנה תורה להרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ד), וזה לשונו: אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם (כמאמר הנביא אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחדדו!) וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם. אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשתיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה.

זהו הטעם הפשוט של תקיעת שופר כפי שהוא מבואר בהרבה מספרי החסידות, לעורר את לב האדם להתחרט על הדרך שבה חי את חייו עד כה, ולהתחיל לחיות חיים יותר ישרים, חיים יותר קרובים אל השי"ת. זה היום שבו נברא האדם ישר (או עלה במחשבה להבראות), השופר מעורר

את לבו לחזור להיות ישר כמו שהיה בתחילת בריאתו, דהיינו לחשוב בדרך ישרה ולא בדרך עקלקלה, לא לשקר ולא להתנהג ברמאות, לא לרכל על אחרים, לא לקנאות באחרים, לא להתאוות כדי לקבל חיות ממקורות זרים, אלא להיות שלם ולכלכל צעדיו בהשקט ובבטחה.

כשמוחו של אדם ישן, הוא נותן לו ללכת אחר שרירות לבו ואז הוא ממילא מתעקם והולך. טבעו של השופר לעורר ישנים משנתם, דהיינו לגרום למוח לחשוב, וכשהוא חושב, אזי הוא מבין כמה הוא מזיק לעצמו בזה שהוא מתרחק מן הישרות, ואז הוא משתדל לחזור לכפי שהיה בתחילה אדם ישר וטוב.

אשרי העם יודעי תרועה

הרה"ק שר שלום מבעלז זיע"א פירש 'תרועה' מלשון 'שבור' כמו (תהלים ב, ט) תִּרְעֵם בְּשִׁבְט פְּרֹזֶל כְּכִלֵּי יוֹצֵר תִּנְפָצִים, ועל פי זה פירש: אשרי העם יודעי תרועה – אשרי העם שיודעים להגיע לשברון לב אמיתי ומתוך כך לקום ולעשות שינוי בעצמם. רוצה לומר, הם אינם באים להתגבר על יצרם כמה פעמים בלבד כמנהגם של בני אדם כשמתעוררים לחזור בתשובה להתגבר כמה פעמים על יצרם עד שיחזרו אל קיאם, אלא באים לשנות כליל את מהלך חייהם באופן שישובו להיות אנשים ישרים כפי שהיו בתחילה, וממילא לא יצטרכו ללכת אחר יצרם.

לא דיבר הפסוק על אנשים מסוימים, אלא על כללות האומה הישראלית, אשרי העם יודעי תרועה. בהיותנו בני אברהם יצחק ויעקב, ביישנים רחמנים וגומלי חסדים, אנו נטועים על שרשי איתן, וכל מה שאנו מתעקמים אינו אלא באופן חיצוני וזמני, ולכן כיון שמעוררים בנו את הנקודה הפנימית, מיד אנו מודים ששגינו ושבים אל הדרך הישרה.

יאה עניותא ליהודאי

כשחז"ל אמרו (חגיגה ט, ב) "יאה עניותא ליהודאי כי ברזא סומקא לסוסיא חורא" [יפה העניות ליהודים, כרצועה אדומה לסוס לבן], התכוונו להודיענו ש'עניותא' היא תכונת נפשם של בני ישראל (אלא שלפעמים העניות החיצונית מסייעת לתכונת העניות הפנימית), דהיינו שבמהותם נכנעים הם, וכך יאה להם.

אם תתקעו באזני הגוי אלף תקיעות, לא יתעורר לבו להתיישר, כי אין מהותו כזה. רק היהודי יתעורר על ידי תקיעות השופר להתיישר, כי טבעו

של השופר לעורך את הנקודה הפנימית שבאדם, ורק מי שנקודתו הפנימית ישרה, יתעורר על ידו להתיישר.

כעין זה איתא בכתבי האריז"ל שמסיבה זו פני התוקע מאדימים כמתבייש, כדי להורות שהבושה שיש להם לבני ישראל בבחינת אזיל סומקא ואתי חיוורא, היא זו שמועילה להם לטהר אותם מכל חטאותיהם – אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, אם יאדימו כתולע כצמר יהיו. ומדוע דווקא בשופר? מהטעם הנ"ל, כי השופר יש בטבעו לעורך את הנקודה הפנימית ולגרום לאדם לחזור ולהתיישר כפי שהוא בשרשו.

ערבוב השטן על-ידי חיבוב המצוות

הנה במסכת ראש השנה (טז, א) שנינו: למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין? כדי לערבב השטן. ותמהו הצדיקים, שהרי הטעם העיקרי בתקיעת שופר הוא להעיר ישנים משנתם ומדוע אמרו שהוא לערבב השטן, ותירצו שדא ודא אחת היא, כי על-ידי שאנו מתעוררים באמצעות התקיעות לחזור לשרשנו, ממילא מתערבב השטן.

והאמת שפירוש זה כבר מרומז ברש"י, שכתב בזה הלשון: "כדי לערבב השטן – שלא ישטין, כשישמע ישראל מחבבין את המצוות – מסתתמין דבריו". כי הנה הבה ונתבונן בדבריו, מה זה חיבוב המצוות? האם נאמר שהכוונה למי שמרוב שמחבב את השופר מחזיק בביתו שלושים וארבעים שופרות ותוקע לנסות את כל אחד בתורו, אך כאשר יבוא מישהו ויגע לו באחד השופרות, יכלה עליו את זעמו? או שמא נאמר שהכוונה למי שמדקדק לצאת ידי כל השיטות בצורת התקיעות ורץ בגלל זה לאחר התפילה ממנין למנין ומבית כנסת למשנהו, אך בתפילתו לא יזוז ממקומו בשום אופן ואוי לו לזר שיישב על כסאו? היתכן שלזה נתכוון רש"י באמרו "ישראל מחבבין את המצוות"?

ברור הדבר שהחיבוב הוא לגוף המצוה ולא ללבושה החיצוני, ופירושו שהאיש הישראלי מוכן להודות ולומר בלבו בעת תקיעת שופר: "טעיתי עד כה בדרכי, ויודע אני שאם לא אשתנה, רע ומר יהיה גורלי. על כן מוכן אני כעת לבקש עזר וסיוע ממרום להשתנות". ולא זו בלבד שהוא מוכן להודות בזה, אלא הוא גם מחבב דבר זה, כי כל אחד אוהב להימשך אחר מהותו, וכפי שבעל חוש מוסיקלי, נמשך אחר הנגינה, כך כל יהודי נמשך אחר ההכנעה.

זהו כוונת דברי רש"י: "כשישמע ישראל מחבבין את המצוות – מסתמין דבריו". הקליפה נמצאת בלב האדם ונמצאת בעולם, וכשהאדם מסיר את הקליפה שבלבו על-ידי חיבוב ההכנעה הגלומה בתקיעת שופר, הרי הוא מסיר בזה את הקליפה שבעולם ומערבב את השטן.

שורש כל הטעמים נעוץ בטעם זה

והנה לאחר שזכינו להבין שזהו הטעם הפשוט והעיקרי שבמצות תקיעת שופר, נבין ששורש כל הטעמים האחרים שניתנו על-ידי הראשונים והמבוארים בדברי חז"ל, נעוץ בטעם זה. ולמשל, בירושלמי איתא שכאשר השטן שומע תקיעת שופר, סבור הוא שבאה הגאולה ועל ידי כן הוא מתערבב. והנה ישאל כל אחד: הלא השטן כבר נכח לראות לפני שנה ולפני שנתיים שתקיעת השופר בראש השנה אינה מבשרת על הגאולה, אלא בני ישראל הם המה שתוקעים מחמת מצות היום, ומדוע אפוא יתרמה שוב לחשוב שהיא מבשרת על ביאת הגאולה?

אך התשובה פשוטה ביותר על-פי הטעם הפשוט, כי באמת כאשר לב האיש הישראלי מתעורר אפילו לרגע אחד להזניח את דרכו הנושנה ולהתקרב אל אביו שבשמים, בו ברגע הקליפה מתפוררת ומאבדת את חיותה. וקל וחומר בראש השנה, בשעה שכל בני ישראל עומדים צפופים בבתי הכנסת ולבם מתעורר לשוב בתשובה שלימה על ידי תקיעות השופר, שהקליפה נחנקת אז מיד והשטן השט בארץ מתערבב על מקומו.

פתח להם נועם ורצון

והנה לענין שנה זו אשר יום ראשון של ראש השנה חל להיות בשבת, ידוע מה שתמה ה'מאור ושמש' היתכן שיעקרו חז"ל מצות תקיעת שופר מחמת גזירה שמא יעביד ד"א ברשות הרבים, והלא מצוה זו היא המצוה העיקרית ביום זה, וביאר שאותה המתקת הדינים שנעשית על-ידי השופר, נעשית בשבת על-ידי השבת עצמה.

אולם הרה"ק מטשארקאס זיע"א בספר "עמק תפילה" ביאר זאת בדרך האמורה עד כה. בכוח השבת לגעת בנקודה הפנימית שבלב ולעורר בלב האיש הישראלי בושה והכנעה, ממש כמו שהשופר עושה זאת. הלא כך איתא בזוה"ק ששב"ת אותיות בש"ת ובראשי"ת הוא יראת בשת, וכן שנינו שעם הארץ פוחד לשקר בשבת מפני שיש לו בושת.

יאמר מי שיאמר שאינו שרואה שהשבת מעוררת בו הכנעה זו, הלא כמו כן יתכן שהשופר לא ישפיע עליו מאומה. וסיבת הדבר, כי על האדם

להכין את עצמו להיות כלי ראוי שהשופר ישפיע עליו, וכמו כן הוא צריך להכין את עצמו כדי שהשבת תשפיע עליו, ואם יכין את עצמו כפי הצורך, השבת בוודאי תעורר בו מה שהשופר מעורר בו.

השבת אינה ממלאה אפוא את חסרון השופר בעולמות העליונים בלבד (כפי שנהוג לחשוב), אלא היא ממלאה את חסרונו בלב האדם ממש. אותו כוח שנתן הקב"ה לשופר, נתן לשבת קודש מידי שבת בשבתו. וזאת עלינו להבין שהקב"ה נתן לנו מצות תקיעת שופר ברוב טוב וחסדו כדי לסייע לנו לחזור לשרשנו, ודווקא בתחילת השנה נתן לנו מצוה זו משום שזהו הזמן שדנים בו האדם, וכפי שנתן לנו גם כן מצות ניסוך המים באותו זמן שהעולם נידון על המים, כי כל אימת שהוא חפץ שנזכה בדין, מיד הוא מזכה אותנו במצוה שתסייע לנו בכך. ואם נתן לנו בשנה זו את השבת תחת תקיעת שופר, הרי זה מפני שידע שבשנה זו, שנת מאשפ"ת ירים אביון, נזדקק לתקיעת שופר במשך עשרים וארבע שעות ללא הפסק כלל.